

Др Марија М. Салма, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Salma@pf.uns.ac.rs

ПРИБРЕЖНО ВОДНО ПРАВО* – ЗАШТИТА ПРАВА НА УПОТРЕБУ ВОДА НИЖЕЛЕЖЕЋЕГ ПРИБРЕЖНОГ ВЛАСНИКА –

Сажетак: Аутор анализира право на егзистенцијалну употребу водних добара (јавних водоџока и водних реципијената) власника пољопривредној земљишта која се налазе непосредно уз водоџок. То право се састоји у коришћењу воде за иригацију, напajaње стоке и основно наводњавање без коришћења специјалних права за наводњавање. Ова употреба се разликује од обичне употребе, по парцелу. То је власник прибрежној пољопривредној земљишта. Парцелу обичне употребе може бити сваки грађанин, под равноправним условима, независно од тога да ли има власништво на пољопривредом или другом земљишту крај водоџока. Од обичне употребе се право прибрежној власника разликује и по томе што у односу на остале парцеле обичне употребе има приоритет. Водно право власника прибрежној земљишта се поклапа са обичном употребом по томе што се оно састоји у коришћењу воде за егзистенцијалну употребу. Право прибрежној власника се разликује од приватне или привредне употребе вода (искоришћавање вода и водних снага у привредне сврхе, као што је производња електричне енергије и др.). Разлика је у томе што је право на употребу воде прибрежних власника засновано непосредно на закону, без посредовања аката власти (нп. водне дозволе) и остварује се без накнаде. Право на привредну употребу јавних водних добара се пак, увек заснива на водној дозволи или сагласности или прашећеј концесионој уговора уз накнаду у користи власника јавној водној добра. Прибрежна употреба власника вишеелектричне земљишта је ограничена истовешним правом власника нижеелектричне земљишта.

* Рад је настао као резултат истраживања на пројекту бр. 179079 под називом“ Биомедицина, заштита животне средине и право“ чији је носилац Министарство просвете и науке Републике Србије.

Кључне речи: *Општина (егзистенцијална) употреба водних добара, посебна (привредна) употреба водних добара, прибрежно водно право*

1. Подела права на употребу вода

1.1. Општина и посебна употреба (коришћење) вода

Традиционална подела права на употребу вода је на општу и посебну употребу. *Општина употреба* (Gemeingebrauch) је употреба јавних вода, одн. водних добара¹ за егзистенцијане потребе, тј. употреба за пиће, санитарне потребе, гашење пожара, напајање стоке и основно наводњавање, без употребе нарочитих техничких средстава, као и коришћење воде за водни саобраћај, тј. пловидбу на водотоцима.² *Посебна употреба* (Sondergebrauch) вода је заправо привредно искоришћавање вода, искоришћавање водних снага ради стварања електричне енергије³, коришћење вода за наводњавање уз употребу нарочитих техничких средстава подобних за обухватније наводњавање пољопривредног земљишта⁴, искоришћавање песка, шљунка, камена и минералних сировина, термалних и лековитих вода⁵, за узгој риба⁶ др. За општу употребу, као егзистенцијалну конзументију, на јавним водама, водотоцима и водним рецепијентима је карактеристично такво право на коришћење воде, које је директно засновано на закону, без посредовања дозволе или сагласности органа водопривредне власти и које је као такво једнако право свих грађана и остварује се без накнаде. За разлику од опште, посебна употреба, као привредна конзументија је подложна давању дозволе или сагласности надлежног водопривредног органа,

¹Према чл. 5. Закона о водама РС, Сл. Гласник РС, бр. 30/2010, - ЗВ, јавна водна добра су добра од општег интереса и у државној су својини.

²Према чл. 67. ЗВ *општите коришћење вода* је коришћење вода без претходног третмана, односно без употребе посебних уређаја (пумпе, натеге и друго) или изградње водних објеката, и то за: 1) пиће; 2) напајање стоке у домаћинству; 3) санитарно-хигијенске потребе; 4) рекреацију, укључујући и купање; 5) гашење пожара; 6) пловидбу. Према чл. 86 ЗВ вода за пловидбу се може користити под условима који су одређени овим законом и посебним законом.

³Према чл. 84 ЗВ коришћење водних снага за производњу електричне енергије или погон уређаја снагом воде врши се у складу са условима утврђеним водном дозволом, а ако се коришћење водних снага врши по основу концесије, и у складу са уговором којим се уређује концесија.

⁴Вид. чл. 82-83 ЗВ.

⁵Према чл. 68, ст.1 ЗВ свако коришћење вода које не представља опште коришћење јесте посебно коришћење вода. Право на посебно коришћење вода стиче се водном дозволом, а ако се посебно коришћење вода врши по основу концесије, и у складу са уговором којим се уређује концесија.

⁶Вид. чл. 87 ЗВ.

са ограничењима у погледу количине и начина употребе⁷ и за коју овалашћени субјекат мора да плати накнаду⁸ власнику јавног водног добра (држави). Привредна употреба је условљена давањем дозволе као и закључењем уговора о концесији⁹ јавног водног добра, којим се уступа право на употребу вода корисника ради привређивања, у коме се уједно уређује и накнада.¹⁰ Ту спадају не само права на употребу природних водотока и водних реципијената, већ вештачких водних објеката за коришћење вода.¹¹ Однос између опште и посебне употребе је уређен основним правилом, да приоритет има општа употреба, тако да у случају оскудице у води егзистенцијална употреба последња трпи ограничења.

Подела водних права на општу и посебну употребу потиче из немачке доктрине и законодавства о водама¹² која је прихваћена и у нашој доктрини и у водном законодавству. Та доктрина је прихватила став, да је егзистенцијална (општа) употреба приоритетна у односу на привредну (посебну) употребу. Упркос томе, што је у ширем смислу и привредна употреба вода такође „егзистенцијална“ јер доприноси елементарном (привредном) услови егзистенције становништва, на подручју искоришћавања хидроенергије, потребног наводњавања пољопривредног земљишта, искоришћавања минералних сировина из корита водотока, дејства *термалних* и *лековитих* вода и др. Но, подела на општу и посебну употребу вода прихвата и француско право, пре свега Code civil.¹³

⁷Вид. о водним условима чл. 115 ЗВ, о садржају водне дозволе, чл. 122 ЗВ. Према чл. 122, ст. 1 водном дозволом се утврђују начин, услови и обим коришћења вода, начин, услови и обим испуштених отпадних вода, складиштења и испуштања хазардних и других супстанци које могу да загађују воду, као и услови за друге радове којима се утиче на водни режим. Чл. 122, ст.3 ЗВ, водну дозволу издаје орган који је ндалежан за издавање водне сагласности, односно водних услова. .

⁸Вид. чл. 153-183 ЗВ.

⁹Вид. чл. 82 и 84 ЗВ.

¹⁰Вид. чл. 183. који уређује концесиону накнаду.

¹¹Вид. нпр. Јожеф Салма, Правни режим водних објеката, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2013, vol. 47. No 4. 7-20; *ibid.*, Правни инструменти заштите од вода (поплава и суша) и заштите вода, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2013, vol. 47. No , стр. 27-42; *ibid.*, Правни режим површинских и подземних вода, *Зборници радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. 46, No 3, 2012, 39-50; *ibid.*, Правни инструменти управљања квалитативним стањем вода, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. 45, 2011, 69-83.

¹²За немачко право вид. нпр. *Wasserhaushaltsgesetz* од 1. 3. 2010. г. За аустријско право, в. *Wasserrechtsgesetz*, 1959/215, посл. изм. *Budengesetzblatt I 2006/123*, in: *Wasserrecht*, Hrsg Werner Doralt, bearb. Friedrich Hefeler, *Kodex des österreichischen Rechts*, Stand 1.5.2010, Lexis-Nexis, Wien, 2010, стр. 1-109.

¹³Вид. чл. 640 Code civil-a, in Code civil 1996-1997, réalisé par André Lucas, Avant-propos : Pierre Catala, Litec, Paris, стр. 381.

1.2. Други критеријуми поделе вода

Подела вода на *надземне* или површинске¹⁴ и *подземне*¹⁵ је са становишта прибрежних водних права релативна, поготову када су надземне и подземне воде природно повезане те је њихово коришћење у било какве сврхе, међусобно условљено како у квалитету, тако и квантитету.

Подела вода на *текуће* и *стајаће* у принципу нема правног значаја са становишта прибрежних власника, осим у погледу чињенице да су стајаће воде подложније загађењу чак и коришћењем прибрежних водних права.

Подела вода на *јавне*¹⁶ и *приватне* има значаја утолико, што се прибрежна водна права односе на јавне водотоке и водне реципијенте, а не и на приватне воде (нпр. бунари), код којих чињеница прибрежности уз водно добро не ствара приоритетна права на егзистенцијалну употребу суседног прибрежног власника, већ је то право резервисано искључиво у корист власника (приватне) воде. Изузетак чини оно приватно водно добро на коме је у корист власника суседне земљишне некретнине установљено право службености коришћења воде у корист власника прибрежног земљишта.

Осим квантитативног аспекта *атмосферске владавине* не утичу на садржину права прибрежног власника на егзистенцијално коришћење водотока или водног реципијента.

Подела на *природне* и *вештачке* водне објекте¹⁷ правно је релевантна са становишта прибрежног водног права, утолико, што вештачким водним објектима (нпр. насипи, црпне станице и др) имају искључиво право коришћења, одн. управљања њихови власници, тј. они који су их изградиле.

У принципу, право на искључиву употребу, бар у домену привредног искоришћавања имају и *концесионирана* јавна водна добра, у корист концесионара, упркос томе што право власништва на концесионираном водном добру задржава давалац концесије, држава. То стога, што се концесијом, на основу дозволе, концесионог уговора и концесионе накнаде искључива употреба водног добра уступа кориснику, концесионарау.

¹⁴Према чл. 3, ст.1, тач. 43 ЗВ површинске воде јесу текуће и стајаће воде на површини земље, изузев подземних вода.

¹⁵Према чл. 3, ст. 1, тач. 44 ЗВ подземне воде јесу све воде које су испод површине земље у зони засићења и у додиру са површином земље или подповршинским слојем.

¹⁶Према чл. 5 ЗВ јавне воде су оне које су од општег интереса. Закон не даје ближу одредницу о приватним водама, доктрина сматра да све оне воде који по неком правном основу нису приватне, у јавној својини и њима управљају у име власника, државе или регије, насеља, у зависности од значаја, водна јавна предузећа.

¹⁷Према чл. 3, ст. 1, тач.3 ЗВ вештачко водно тело јесте тело површинске воде, створено људском активношћу.

2. Прибрежно водно право

2.1. Појам *прибрежног водног права*

Прибрежно водно право, као део поретка објективног водног права регулише посебна права власника пољопривредног земљишта која се налазе непосредно поред јавног водотока или водног реципијента (субјективно прибрежно водно право). Власник пољопривредног земљишта које се налази непосредно поред водотока или водног реципијента (прибрежни валсник, титулар прибрежног водног права) има право да користи воду за пиће, за напајање своје стоке, и да врши основно наводњавање свог пољопривредног земљишта које се налази непосредно поред водотока, без нарочитих направа за наводњавање. Ово право се не односи на земљиште које није у непосредној близини, односно поред водотока. Титулар прибрежног водног права своје право на употребу воде остварује непосредно на основу закона, без посебне дозволе или сагласности водопривредних органа власти. Прибрежно водно право није самостално уређено у важећем ЗВ. Оно проистиче из низа одредаба важећег права, пре свега из одредаба о општој употреби, према речима закона (ЗВ), о општем коришћењу вода.¹⁸

2.2. *Право титулара субјективног прибрежног водног права*

Права власника прибрежних земљишта, непосредно уз водоток, ближа су општој (егзистенцијалној) употреби, с тим да има и елемената привредне употребе, будући да обухвата и основно наводњавање прибрежног пољопривредног земљишта, и право на напајање стоке. Али та употреба се ограничава на потребе домаћинства, и као таква остаје бесплатна, чиме се више приближава општој употреби. У односу на остале носиоце опште употребе, међутим, прибрежни власници имају приоритет. Од опште употребе субјективно прибрежно водно право се разликује по титулару. Док право на општу употребу имају сви грађани, равноправно и под једнаким условима, прибрежно водно право припада само власницима пољопривредног земљишта које се налази непосредно поред јавног, текућег водотока или неког другог (нпр. стајаћег) водног реципијента.

2.3. *Ограничење права титулара субјективног прибрежног водног права*

Основно ограничење права на употребу вода прибрежних власника се састоји у томе, да власници вишележећег прибрежног земљишта својом конзуменцијом не смеју да мењају правац и ток водотока.¹⁹ Такође, вла-

¹⁸ Вид. чл. 67, ст. 1, 2 и 4 као и чл. 71, ст. 1, тач. 1,2,5, и 6 ЗВ.

¹⁹ Вид. нпр. чл. 81 ЗВ.

снику вишележећег прибрежног земљишта је забрањено да сву воду водотока у потуности исцрпи, само за своју корист, тако да носиоцу прибрежног водног права на нижележећем прибрежном земљишту фактички не преостане могућност даљег коришћења воде за исте сврхе.²⁰

3. Правна веза између прибрежног и суседског водног права

3.1. Прибрежно и суседско субјективно водно право

3.1.1. Разликовање по намени права

Док се прибрежно водно право односи на сврху искоришћавања водних добара, суседско водно право се одређује према начину употребе водних добара. Сврха прибрежног водног права јесте задовољавање егзистенцијалних потреба носиоца тих права на водама (пиће, напајање своје стокe, основно наводњавање прибржног пољопривредног земљишта). Сврха суседског водног права је да се заштити нижележећи конзумент воде од било каквих имисија од стране власника вишележећег прибрежног земљишта. Другим речима, власник вишележећег земљишта не сме да испушта штетне и опасне материје у водоток којим би угрозио квалитет водне конзументације власника нижележећег земљишта.

3.1.2. Разликовање према средствима правне заштите

Док се код суседског водног права основна правна заштита састоји у тужби за отклањање извора опасности од штете, дотле се прибрежна водна права штите путем тужбе ради утврђења повреде, као и обавезивање на повраћај у пређашње стање.²¹ (Нпр. ако је власник вишележећег земљишта променио правац тока водотока и тиме спречио конзументацију воде власнику нижележећег или носиоцу права на прибрежну употребу вода нижележећег земљишта, суд би по тужби требало да констатује повреду права на прибрежну употребу вода власника нижележећег земљишта и да обавезе власника вишележећег земљишта на враћање водотока на првобитни ток, о његовом трошку). Власник нижележећег земљишта има право и на накнаду штете коју је претрпео услед промене тока водотока. Док прва тужба

²⁰Према чл. 71, ст. 2 ЗВ сваки корисник је дужан да воду користи на начин којим се не ускраћује право коришћења вода другим лицима и не угрожавају циљеви заштите животне средине.

²¹Упор., Марија Салма, Тужбе за отклањање суседских имисија, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. 45, том I, 2011, 335-347; *ibid*, Поступак санације еколошких штета код скупних емисија, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. 46, том 3, 2012, 39-51

спада у ред тз. суседске или опште имисионе заштите²² друга тужба би по правној природи била слична тужби због сметања државине²³

4. Правне особине субјективног прибрежног водног права

4.1. Садржина њрава

Право на употребу воде прибрежног власника пољопривредног земљишта је у суштини егзистенцијална употреба, тј. употреба воде за пиће за напајање стоке и наводњавање прибрежног пољопривредног земљишта. Титулар права је власник пољопривредног земљишта које се налази непосредно уз водоток. Трећа лица немају иста права као и он. Наиме, прибрежни власник има приоритет у односу на све остале носиоце права на општу употребу вода. Трећа лица би имала иста права као и он (прибрежни власник) ако би на прибрежном земљишту било установљено уговорно или законско право службености на терет прибрежног земљишта у корист трећих лица.

4.2. Коришћење *ex lege*

Право на конзументију воде прибрежног власника земљишта уз водоток је засновано непосредно на закону. То значи да у границама права на прибрежну употребу вода за своје потребе титулар овог права не треба да тражи дозволу водопривредног органа, као што је то случај са привредном употребом вода. Ради се о његовом субјективном праву које извире директно из закона, без посредовања аката власти.

4.3. Обим њрибрежној водној њрава

Закон о водама директно не одређује обим коришћења вода по основу прибрежног водног права. Али, обим проистиче из сврхе, намене, овог права. Намена овог права је да се обезбеди довољна количина воде за домаћинство (пиће, напајање стоке). Ако би власник прибрежног пољопривредног земљишта користио воду водног реципијента за наводњавање путем нарочитих направа подобних за искоришћавања вода у већем обиму то би прекорачило квантитативну границу прибрежног водног права те би

²² Вид. чл. 5 Закона о основама својинскоправних односа, Сл. лист СФРЈ бр.6/80 и 36/90, Сл. Лист СРЈ бр. 29/96, Сл гласник РС бр.115/2005(ЗОСПО), као и чл. 156 Закона о облигационим односима, Сл лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/8959/89 и Сл.лист СРЈ 31/93, Сл лист СЦГ 1/2003(ЗОО).

²³ В. чл. 448 Закона о парничном поступку(ЗПП) Републике Србије, Службени гласник РС бр. 72/2011.

прешло на привредну употребу која је подложна административној дозволи и сагласности.²⁴

4.4. Бесплатност

Прибрежно водно право као субјективно право засновано непосредно на закону власника прибрежног земљишта, уз водоток, је бесплатно. То значи да титулар овог права нема обавезу плаћања накнаде власнику јавног водног добра (држави, нпр.) какву обавезу има титулар права на привредну употребу вода.

4.5. Дужности поштовања прописана везаних за објекте заштите од високих вода

Власник прибрежног пољопривредног земљишта користећи се прибрежним водним правом својом конзуменцијом не сме да наруши функционални режим заштитних објекта намењених за заштиту од високих вода нпр. насипе, као и водни режим (ток, правац, квалитативно и квантитативно стање водотока)²⁵, будући да су они установљени не само ради заштите права и интереса власника прибрежног земљишта већ и свих осталих власника ближе или даље удаљених пољопривредних земљишта.

4.6. Дужности поштовања еколошких прописана

Титулар прибрежног водног права приликом конзуменције водног права не сме да испушта штетне материје којима би се нарушио ранији режим вода.²⁶ Наиме, коришћење отпадних и сличних вода по законским прописима подлеже давању дозволе и обавезног филтрирања. У погледу

²⁴Према чл.82 ЗВ коришћење вода за наводњавање пољопривредног или другог земљишта врши се у складу са условима утврђеним водном дозволом, а ако се коришћење воде за наводњавање врши по основу концесије, и у складу са уговором којим се уређује концесија. Према чл. 83 ЗВ пак, вода која се користи за наводњавање пољопривредних култура мора да испуњава услове у погледу квалитета, узимајући у обзир тип земљишта, начин наводњавања, као и пољопривредну културу.

²⁵Вид. чл. 3, тач. 10, као и чл. 24 ЗВ.

²⁶Чл. 97 ЗВ прописује забране ради заштите квалитета воде, и то 1) уношење у површинске и подземне воде отпадних вода које садрже хазардне и загађујуће супстанце изнад прописаних граница вредности емисије, 2) испуштање отпадних вода у стајаће воде, ако је та вода у контакту са подземном водом;3) испуштање са половних објеката или са обале загађујућих супстанци;4) испуштање прекомерно термички загађене воде, 5) коришћење ђубрива или средстава за заштиту биља у обалном појасу до 5 м;6)испуштање у јавну канализацију отпадних вода која садрже хазардне супстанце изнад прописаних вредности, које могу штетно деловати на могућност пречишћавања вода из канализације, која могу оштетити канализациони систем и постројење за пречишћавање вода.

лошег квалитативног стања вода у Војводини кривицу не носе толико прибрежни власници замљишта колико власници индустријских постројења (нпр. фабрике за прераду меса) који не поштају еколошке прописе и лимите за испуштање отпадних вода. Они прекомерним имисијама оптерећују водотоке и угрожавају како право на општу употребу тако и право на прибрежну употребу, при чему они не улажу сопствена средства у филтере. Очекују да држава санира средствима свих порезника оно што су они проузроковали прекомерним штетним емисијама у водотоке. Такво понашање је у супротности са тековинама модерног еколошког права прихваћеног и у нашем еколошком законодавству које је одавно напустило социјализацију еколошких ризика и прихватило начело загађивач плаћа.²⁷ Питање је под којим је условима дата концесија за испуштање индустријских вода? Да ли су у концесијама одређени квантитативни и квалитативни лимити? Да ли је приликом извршене контроле установљено кршење концесијом утврђених лимита и ако јесте, да ли је укинута дозвола? Та питања су од посебног интересе за остваривање права носилаца прибрежног водног права јер оно између осталог обухвата и основно наводњавање прибрежног пољопривредног земљишта. Наводњавања која су преоптерећена индустријским водама (хемикалијама и другим отпадним водама) преко усева утичу на здравље људи и то не само власника прибрежног земљишта већ и свих осталих којима они продају пољопривредне производе.

4.7. Приоритет прибрежног водног права над привредном употребом

Приоритет прибрежног водног права над привредном употребом се заснива на традиционалном општеприхваћеном праву да општа употреба, а самим тим и прибрежна употреба последња трпи рестрикције²⁸ у случају оскудице у водама (за случај суше) последња трпи рестрикције.²⁹

²⁷ Вид. чл. 9, ст. 1, тач. 6 Закона о заштити животне средине, Службени гласник РС, бр. 135/2004, 36/2009, 72/2009 и 43/2011, - одлука УС.

²⁸ О рестрикцијама коришћења вода вид. чл. 69, ст. 1, тач. 1-5 ЗВ.

²⁹ Вид. чл. 71, ст. 3 ЗВ, према коме коришћење вода за снабдевање становништва водом за пиће, санитарно-хигијенске потребе, напајање стоке и одбрану земље има приоритет над коришћењем вода за остале намене. Према чл. 72, ст. 2 воде које су планом управљања водама одређене за пиће не могу се користити за друге сврхе, изузев за гашење пожара, нити на начин који би неповољно утицао на количину и својства воде. По ставу 1 истог члана подземне воде са квалитетом погодним за пиће и воде са јавних извора користе се само за: снабдевање водом становништва, санитарно-хигијенске потребе, напајање стоке, за потребе индустрије која захтева висококвалитетну воду (прехрамбена, фармацевтска и друго) и потребе малих потрошача.

Међутим, савремено еколошко водно право³⁰ тај приоритет сагледава не само са становишта квантитативног већ и квалитативног аспекта.³¹ Наиме, сва права у егзистенцијалној употреби, општа употреба и употреба прибрежног права подразумевају не само довољну количину воде за ту употребу већ и обзиром на сврху и довољно квалитетну воду. Прописи о водама РС врше јасну класификацију вода и са квалитативног аспекта имајући у виду намену тих вода као што су индустријске воде, воде за пиће и сл. Такође, ту су и прописи о режиму вода који се тичу не само квантитативног већ и квалитативног стања вода. Тако се мерама за управљање водама настоји постићи жељено квалитативно стање одређених вода. Свакако се истичу прописи којима се настоји обезбедити потребно квалитативно стање вода за пиће, ради снабдевања становништва. Али, прибрежна водна права остају изван тог контекста (водовод питке воде у градовима и другим насељима) па је прибрежна употреба вода за пиће и напајање препуштена актуелном квалитативном стању водотока и водног реципијента у чијем непосредном суседству се налази пољопривредно земљиште. Отуда, квалитет права на прибрежну употребу зависи од квалитативног управљања датим водотоком обзиром на његову, прописима одрђену општу или специјалну намену. У пракси примене права још увек се запажа обрнути приоритет како у односу на класично тако и у односу на модерно водно право у погледу еколошки оријентисаних правила водног права: Приоритет права на привредну употребу у односу на општу употребу и њену специјалну врсту, права на прибрежну употребу. У Војводини је у неколико већих насеља угрожен и квалитет питке воде у градским водоводима, због застарелих водоводних објеката (цеви), али и zasiћености вода тешким металима. Приоритет би требало да буде њихова обнова односно квалитетно и свеобухватно пречишћавање.

5. Закључне напомене

У овом раду је анализирано право на егзистенцијалну употребу водних добара (јавних водотока и водних реципијената) власника пољоприв-

³⁰ Вид. чл. 37 важећег Закона о водама РС према коме је за стратегију и план управљања водама неопходна обавезна израда сратешке процене утицаја на животну средину, у складу са прописима којима се уређује заштита животне средине.

³¹ Према чл. 74, ст.1, тач. 1-3 ЗВ јавно водопривредно предузеће односно друго правно лице које обавља послове снабдевања водом дужно је да постави уређаје и обезбеди стално и систематско регистровање количина воде и испитивање квалитета воде на водозахвату; да предузме мере за обезбеђење техничке исправности воде за пиће и одржавање хигијене у објекту; да предузме мере за обезбеђење техничке исправност уређаја. Према чл. 75, ст. 1 ЗВ пак, вода која се користи за пиће, за производњу и преаду хране и предмета опште употребе, санитарно-хигијенске потребе и купање мора испуњавати услове у погледу здравствене исправности. На тај начин ЗВ одређује обавезу контроле квалитета и квантитета воде.

вредног земљишта која се налазе непосредно уз ова водна добра. Њихова права се у основи састоје у коришћењу воде за пиће, напајање стоке и основно наводњавање без коришћења нарочитих направа. Ова употреба се разликује од опште употребе (са иначе истом садржином) по титулару. То је власник прибрежног пољопривредног земљишта. Титулар опште употребе може бити сваки грађанин, под равноправним условима, независно од тога да ли има власништво на пољопривредним или другим земљиштем крај водотока. Од опште употребе се право прибрежног власника разликује и по томе што у односу на остале титуларе опште употребе има приоритет. Водно право власника прибрежног земљишта се поклапа са општом употребом по садржини, тј. по томе што се оно састоји у коришћењу воде за егзистенцијалну употребу. Право прибрежног власника се разликује од тзв. посебне или привредне употребе вода (искоришћавања вода и водних снага у привредне сврхе, као што је производња електричне енергије и др.). Док је право на употребу воде прибрежних власника засновано непосредно на закону, без посредовања аката власти (нп. водне дозволе) и остварује се без накнаде, право на привредну употребу јавних водних добара се увек заснива на водној дозволи (или сагласности) и пратећег концесионог уговора уз накнаду у корист власника јавног водног добра. Прибрежна употреба власника вишележећег земљишта је ограничена истоветним правом власника нижележећег земљишта. Поред тога, право на употребу вода прибрежног пољопривредног земљишта је ограничено и у погледу начина и обима употребе. Ова употреба на сме да мења или нарушава ранији режим вода пре свега у погледу квалитета. Обим прибрежног водног права се своди на сврху, тј. задовољавање основних егзистенцијалних потреба за водом прибрежног власника. Прибрежни власник не сме да мења правац и ток водотока, да би на тај начин онемогућио истоветно право власнику нижележећег земљишта. Такође, он своје право на конзументију воде не може остварити тзв. потпуном конзументијом, спречавајући право на употребу воде власнику нижележећег земљишта. У случају потпуне конзументије воде или промене правца кретања водотока од стране власника вишележећег земљишта, власник нижележећег земљишта има право на забрану потпуне конзументије, као и право на успоставу пређашњег правца кретања водотока, уз право на накнаду штете.

*Marija M. Salma, Ph.D., Full Professor
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
M.Salma@pf.uns.ac.rs*

Riparian Water Rights

Abstract: *The paper offers analysis of a right to existential use of water resources (public waterways and water recipients) by owners of agricultural land located immediately next to these types of water resources. This right covers the right to drinkable water, livestock drinking water and basic irrigation without a use of special irrigation equipment. The right-holder of the listed types of the use of water resources is different from the right-holder of the general use of water resources. In the earlier case the right-holder is the owner of the riparian agricultural land. The holder of the general right of use may be any person, under equal terms, regardless of whether he owns agricultural or other type of land next to the waterway. The right of the riparian land owners differs from the general right of use because they enjoy priority over the right of use by other persons holding general rights of use over waterways. The water rights of riparian land owners overlaps with the general right of use in that it covers the use of water for existential needs. The rights of the riparian land owner are different from the so called special or commercial use of water resources (use of water and water power for commercial purposes, such as production of electrical power, etc.). The difference is that the rights of the riparian land owners is derived directly from the law, without the need for any action by the state organs (water resource permits) and is free of charge. On the other hand, the right to commercial use of public water resources is always based on water use permits or approvals and concession agreements and is associated with a fee payable to the owners of the public water resource.*

Key words: *General (existential) use of water resources, special (commercial) use of water resources, riparian water rights.*

Датум пријема рада: 19.11.2015.